

Chương 12

MỘT SỐ PHÁT HIỆN VÀ KHUYẾN NGHỊ

Những khuyến nghị nêu ở đây là bước khởi đầu, nhằm khuyến khích thảo luận để xác định hướng xây dựng chính sách và chương trình trong tương lai.

Các khuyến nghị cụ thể sẽ được đề cập trong 10 báo cáo chuyên đề của SAVY sẽ được xuất bản trong năm 2005. Những báo cáo chuyên đề này phân tích sâu sắc liệu nhằm đưa ra những gợi ý chính sách cụ thể cho các vấn đề: HIV, giới, sức khỏe sinh sản, gia đình và xã hội, lạm dụng chất gây nghiện, sức khỏe tâm thần, tai nạn thương tích, giáo dục, việc làm và dịch vụ y tế cho thanh thiếu niên.

12.1. Xác định những vấn đề ưu tiên

SAVY đã làm sáng tỏ những vấn đề cần ưu tiên nhằm hoạch định chính sách và xây dựng chương trình trong tương lai. Đó là tạo việc làm cho thanh niên, xây dựng môi trường học đường giúp thanh thiếu niên có điều kiện sinh hoạt trong một môi trường thân thiện hỗ trợ. Các vấn đề khác bao gồm nguy cơ sử dụng các chất gây nghiện (rượu, bia, thuốc lá), tăng cường kiến thức và đối thoại về các vấn đề sức khỏe tình dục, sức khỏe sinh sản và HIV/AIDS, thay đổi thái độ và hành vi đối với bao cao su, giảm các hành vi nguy cơ gây tai nạn giao thông. Ngoài ra cũng cần ưu tiên cho việc duy trì và củng cố các thái độ hành vi tích cực và tạo môi trường thân thiện hiện đang là các yếu tố bảo vệ hữu hiệu cho thanh thiếu niên.

Khuyến nghị

- Triển khai thêm các cơ sở dạy nghề cho thanh thiếu niên
- Tăng cường sự phối hợp giữa các ngành chuyên môn với các tổ chức đoàn thể trong đó có Đoàn Thanh niên là đối tượng ưu tiên để triển khai các chương trình nhằm cung cấp thông tin chính xác và tập trung phát triển kỹ năng, nhằm vào các lĩnh vực ưu tiên như HIV/AIDS, sức khỏe tình dục và sức khỏe sinh sản, lạm dụng các chất gây nghiện (rượu, bia, thuốc lá), tai nạn giao thông...
- Xây dựng chính sách quốc gia về thiết lập mạng

lưới truyền thông giáo dục, dịch vụ hỗ trợ, tư vấn và chăm sóc SKSS cho thanh thiếu niên trong trường học và tại cộng đồng với sự tham gia của nhiều thành phần kinh tế trong xã hội.

- Huy động và điều phối ngân sách phù hợp cho các bộ ngành và các tổ chức đoàn thể nhằm triển khai các chương trình giáo dục trong đó có cả giáo dục chính khóa và các mô hình can thiệp cho đối tượng vị thành niên và thanh niên về SKSS, an toàn tình dục và HIV/AIDS.
- Xem xét bổ sung, sửa đổi các chính sách/luật (và các chế tài liên quan) về vấn đề thanh thiếu niên tiếp cận với rượu, bia và thuốc lá.

12.2. Nhắm vào nhóm thanh thiếu niên cụ thể

Kết quả SAVY cho thấy cần có những hoạt động can thiệp nhằm vào đối tượng cụ thể và những vấn đề cụ thể. Các yếu tố nguy cơ cũng như đối tượng yếu thế không giống nhau ở mọi vấn đề, ví dụ như thai nghén là vấn đề của nữ, các chất gây nghiện lại xảy ra chủ yếu ở nam. Sẽ không có một chương trình nào áp dụng được cho mọi đối tượng vì vậy cần ghi nhận bản chất đa dạng của thanh thiếu niên Việt Nam để thiết kế chương trình cho phù hợp.

SAVY đồng thời cho thấy thanh thiếu niên các dân tộc thiểu số cần có những chương trình can thiệp được thiết kế riêng, có nguồn lực hỗ trợ vì đây chính là nhóm “còn ít được quan tâm”; họ ít được tiếp cận với các nguồn thông tin và các dịch vụ, thuộc nhóm nghèo, ít cơ hội học hành và chăm sóc sức khỏe.

Cũng cần có những chương trình thiết kế riêng biệt cho nam và nữ thanh niên vì mỗi giới có các đặc điểm và nguy cơ sức khỏe tương đối khác nhau tùy theo từng vấn đề.

Khuyến nghị

- Tăng cường và mở rộng các chương trình can thiệp nhằm cung cấp các thông tin và dịch vụ về SKSS, phòng chống HIV/AIDS... dành cho thanh thiếu niên các dân tộc thiểu số.
- Các chương trình giáo dục SKSS, sức khỏe tình dục cần được thiết kế nhằm nâng cao kiến thức và giáo dục hành vi tình dục an toàn, lành mạnh, đặc biệt cho đối tượng nữ thanh thiếu niên trong và ngoài trường học kể cả

những nữ thanh niên tiền hôn nhân.

- Thiết kế các chương trình và các can thiệp chuyên biệt cho nam thanh thiếu niên nhằm hạn chế các hành vi có hại cho sức khỏe thường song hành tồn tại như: hút thuốc và uống rượu, bia, tình dục nguy cơ cao và sử dụng bao cao su, phòng chống HIV/AIDS, bạo lực và tai nạn giao thông.

12.3. Kiện toàn khung pháp lý, chính sách nhằm bảo vệ và nâng cao sức khỏe cho thanh thiếu niên

Khung pháp lý và chính sách hỗ trợ hợp lý là một thành tố không thể thiếu cho bất kỳ một chương trình sức khỏe cộng đồng nào. Chính sách và luật pháp nhằm bảo vệ thanh thiếu niên hiện tại ở Việt Nam đã có, tuy nhiên các chế tài và biện pháp thực thi thì vẫn còn chưa đủ. Số liệu SAVY cho thấy nếu không có các biện pháp chế tài và thực thi các chính sách hiện hành thì các chương trình can thiệp thông qua thông tin, giáo dục, truyền thông sẽ không đạt được tác động thay đổi hành vi một cách rõ rệt và vì vậy sẽ không đạt được hiệu quả bảo vệ như mong muốn.

Khuyến nghị

- Các bộ ngành, các tổ chức đoàn thể và các nhà tài trợ cần hỗ trợ việc xây dựng phát triển các chính sách, pháp luật mới nhằm bảo vệ quyền của vị thành niên và thanh niên cũng như hỗ trợ việc thực hiện các chương trình can thiệp lồng ghép đa ngành như bảo trợ xã hội, giáo dục, phòng chống ma túy, bảo vệ trong gia đình, sức khỏe tâm thần và tai nạn giao thông.
- Tăng cường theo dõi và thực hiện các quy định pháp luật hiện hành nhằm làm giảm tai nạn giao thông, giảm tiêu thụ thuốc lá và rượu

bia, giúp tiếp cận với bao cao su và các biện pháp tránh thai, giảm lao động trẻ em.

- Quan tâm đến các vấn đề giới, thanh thiếu niên dân tộc thiểu số, thanh thiếu niên chưa lập gia đình, thanh thiếu niên thuộc diện thiệt thòi như thanh thiếu niên đường phố, thanh thiếu niên khuyết tật... trong thiết kế và triển khai các chương trình sức khỏe và phát triển của thanh thiếu niên.
- Tăng cường vai trò và sự tham gia của thanh thiếu niên vào quá trình ra quyết định đối với các chương trình chính sách có liên quan đến thanh thiếu niên.

12.4. Cải thiện hệ thống điều tra đánh giá thanh thiếu niên và tiến trình lập kế hoạch nhằm hỗ trợ vị thành niên và thanh niên

SAVY là cuộc điều tra đánh giá đầu tiên về vị thành niên và thanh niên trên quy mô toàn quốc. Nó là một minh chứng cho thấy để có thể đạt được những tiến bộ rõ rệt trong việc chăm sóc sức khỏe cho vị thành niên và thanh niên, thì nhất thiết phải có sự phối hợp liên ngành trong việc hoạch định và tiến hành các hoạt động trong tương lai.

Khuyến nghị

- Báo cáo SAVY cần được phổ biến cho tất cả các cơ quan hữu quan, không chỉ trong lĩnh vực y tế, sao cho tất cả các phát hiện ở mọi khía cạnh đều được xem xét giúp cho việc hoạch định chương trình trong tương lai.
- Số liệu SAVY cần được sử dụng như là nguồn số liệu chủ yếu khi xác định thứ tự vấn đề ưu tiên trong xây dựng kế hoạch hành động quốc gia về sức khỏe và phát triển vị thành niên và thanh niên. SAVY cũng đồng thời hỗ trợ cho việc triển khai thực hiện các chiến lược quốc gia hiện hành, đặc biệt là: *Chiến lược Phát triển Thanh niên 2002-2010; Chiến lược Sức khỏe Sinh sản; Chiến lược Quốc gia về Dinh dưỡng; Chiến lược Phòng chống Tác hại Thuốc lá, Chiến lược Phòng chống Tai nạn Thương tích.*
- Điều tra Quốc gia về Vị thành niên và Thanh niên (điều tra SAVY) cần được tiến hành định kỳ 5 năm một lần và trở thành một công cụ khảo sát thường xuyên, với sự tham gia của

các bộ ngành như Bộ Y tế, Tổng cục Thống kê, Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh, WHO, UNICEF...

12.5. Xây dựng môi trường thân thiện và hỗ trợ vị thành niên và thanh niên

SAVVY cho thấy mô hình yếu tố nguy cơ – bảo vệ hiện hữu ở Việt Nam. Thanh thiếu niên nào gắn bó với gia đình và trường học sẽ được bảo vệ tốt hơn nhiều so với nhóm khác. Hiện nay có rất nhiều các chương trình can thiệp cho thanh thiếu niên chỉ nhằm vào các yếu tố nguy cơ và bệnh tật hơn là quan tâm xây dựng môi trường lành mạnh để từ đó giảm thiểu các yếu tố nguy cơ và khuyến khích các yếu tố bảo vệ. Vì lý do này, các chương trình kiến tạo môi trường lành mạnh cho thanh thiếu niên (chính là thúc đẩy các yếu tố bảo vệ) cần được quan tâm đầu tư và triển khai thực hiện.

Khuyến nghị

- Mô hình các yếu tố nguy cơ – bảo vệ và môi trường thân thiện hỗ trợ cần được giới thiệu tới các nhà hoạch định chính sách và các nhà nghiên cứu ở tất cả các ngành hữu quan nhằm tăng cường nhận thức về cách tiếp cận này.
- Nghiên cứu đánh giá môi trường học đường để xây dựng môi trường thân thiện hỗ trợ, sao cho học sinh học hành tốt, không bỏ học sớm (được định hướng và tư vấn đầy đủ khi cần).
- Xây dựng các chương trình tại cộng đồng giúp thanh thiếu niên có thể giải trí lành mạnh như thành lập các câu lạc bộ, các loại hình giải trí nhằm khuyến khích ý thức gắn bó với cộng đồng. Điều này giúp thanh thiếu niên có cơ hội hoạt động, giảm stress, không thử các hành vi nguy hiểm có hại cho sức khỏe.
- Đầu tư vào các chương trình can thiệp nhằm củng cố mối quan hệ với gia đình vì đây là yếu tố bảo vệ quan trọng giúp cho thanh thiếu niên gắn bó hơn nữa với cha mẹ và những người lớn khác, được quan tâm chăm sóc đầy đủ, được phát triển tính độc lập và có cơ hội tham gia vào các hoạt động của gia đình.
- Tăng cường các chương trình truyền thông với cha mẹ để thúc đẩy sự trao đổi cởi mở giữa thanh thiếu niên với gia đình.
- Mở rộng cung cấp các dịch vụ thân thiện và các

hình thức tư vấn cho thanh thiếu niên, nhất là với đối tượng thanh thiếu niên chưa có gia đình.

- Phát huy vai trò tích cực của nhóm bạn bè trong việc hạn chế các yếu tố nguy cơ đối với thanh thiếu niên.

12.6. Truyền thông đại chúng và các hình thức thông tin giáo dục truyền thông khác

Truyền thông đại chúng là hình thức truyền thông phổ biến nhất đối với thanh thiếu niên Việt nam cung cấp thông tin về các vấn đề sức khỏe sinh sản, sức khỏe tình dục, HIV cũng như các vấn đề khác của cuộc sống. Trong khi thanh thiếu niên thành thị ngày càng được tiếp cận với các phương tiện truyền thông hiện đại như Internet thì thanh thiếu niên ở vùng sâu vùng xa cũng đã được tiếp cận với truyền hình. Sử dụng truyền thông đại chúng như một kênh tiếp thị xã hội, xem xét các chuẩn mực xã hội về bao cao su, các biện pháp tránh thai, vấn đề giới... vẫn còn là một lĩnh vực chưa được khai thác đầy đủ trong khi đây cũng chính là kênh truyền thông được ưa thích của giới trẻ. Hiện vẫn còn nhiều tồn tại trong việc phổ biến các thông điệp phù hợp.

Khuyến nghị

- Cần nâng cao cả số lượng và chất lượng của các thông điệp nhằm vào thanh thiếu niên vì thông tin đại chúng chính là công cụ hữu hiệu giúp đưa thông tin đến cho giới trẻ. Cần chú trọng vào chất lượng và tính chuyên biệt của thông tin cung cấp để nâng cao nhận thức và kiến thức.
- Có thêm các chương trình tiếp thị xã hội về sử dụng bao cao su trong thanh thiếu niên nhằm làm giảm định kiến, xây dựng thái độ tích cực đối với việc sử dụng bao cao su: là hành vi an toàn, có trách nhiệm và mang tính bảo vệ cho bản thân và bạn tình.
- Các chương trình và hình thức thông tin giáo dục truyền thông cần phù hợp nhóm tuổi, giới, vùng địa lý, dân tộc và không chỉ nhằm tăng cường nhận thức mà còn nâng cao kiến thức và làm thay đổi hành vi.